

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II
Wydział Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji

Kierownik Katedry Postępowania Cywilnego
dr hab. Joanna Misztal-Konecka, prof. KUL

RECENZJA

rozprawy habilitacyjnej, dorobku naukowego oraz innych form
aktywności naukowej, organizacyjnej i dydaktycznej dr Katarzyny Nazar
sporządzona w postępowaniu o nadanie stopnia doktora habilitowanego nauk
prawnych

1. Podstawy formalnoprawne recenzji

Poniższa recenzja została sporządzona w wykonaniu uchwały Centralnej Komisji do Spraw Stopni i Tytułów z dnia 4 czerwca 2019 roku powołującej mnie na recenzenta w Komisji habilitacyjnej w celu przeprowadzenia postępowania habilitacyjnego dr Katarzyny Nazar, wszczętego w dniu 25 marca 2019 roku, w dziedzinie nauk prawnych, w dyscyplinie prawo. Pismem z dnia 24 czerwca 2019 roku, doręczonym wraz z dokumentacją niezbędną do sporządzenia recenzji w dniu 11 lipca 2019 roku, Dziekan Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie prof. dr hab. Anna Przyborowska-Klimczak poinformowała o powołaniu mnie w skład komisji jako recenzenta. Do sporządzenia recenzji przystąpiłam po zakończeniu urlopu wypoczynkowego udzielonego na okres do dnia 12 września 2019 roku.

Mając na uwadze, że postępowanie habilitacyjne zostało wszczęte po wejściu w życie ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, a przed dniem 30 kwietnia 2019 roku, treść recenzji zostanie sporządzona zgodnie z art. 16 i 18a ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki oraz przepisami rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 1 września 2011 roku w sprawie kryteriów oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego. W okresie od dnia wejścia w życie ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku do

dnia 30 kwietnia 2019 roku, przewody doktorskie, postępowania habilitacyjne i postępowania o nadanie tytułu profesora wszczyna się bowiem na podstawie przepisów dotychczasowych.

2. Przesłanki oceny

Stosownie do art. 16 ust. 1 i ust. 2 pkt 1 ustawy o stopniach i tytule ... do postępowania habilitacyjnego może zostać dopuszczona osoba, która posiada stopień doktora oraz osiągnięcia naukowe lub artystyczne, uzyskane po otrzymaniu stopnia doktora, stanowiące znaczny wkład autora w rozwój określonej dyscypliny naukowej lub artystycznej oraz wykazuje się istotną aktywnością naukową lub artystyczną. Wskazane osiągnięcie może stanowić dzieło opublikowane w całości lub w zasadniczej części, albo cykl publikacji powiązanych tematycznie.

Z autoreferatu Habilitantki oraz przedstawionej kopii odpisu dyplomu doktorskiego wynika, że stopień naukowy doktora został Jej nadany uchwałą Rady Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie z dnia 6 lipca 2011 roku. Rozprawę doktorską pt. *Groźba bezprawna w polskim prawie karnym* przygotowała pod kierunkiem prof. dra hab. Tadeusza Bojarskiego, a recenzentami w przewodzie byli dr hab. Violetta Konarska-Wrzosek i prof. dr hab. Marek Mozgawa.

Habilitantka skierowała wniosek o wszczęcie postępowania habilitacyjnego do Centralnej Komisji do Spraw Stopni i Tytułów, wskazując Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie jako wybrany do przeprowadzenia postępowania habilitacyjnego (art. 18a ustawy o stopniach i tytule ...).

Jako osiągnięcie naukowe w rozumieniu art. 16 ust. 2 ustawy o stopniach i tytule ... Habilitantka wskazała monografię pt. *Kazirodztwo. Studium prawnokarne i kryminologiczne*, Lublin 2019.

W zakresie aktywności naukowej wymieniła 45 opublikowanych prac naukowych, z czego:

- 4 monografie lub części monografii o znacznej objętości,
- 17 artykułów i rozdziałów w publikacjach monograficznych,

- 7 glos do orzeczeń sądów apelacyjnych i Sądu Najwyższego,
 - recenzję wieloautorskiej monografii naukowej,
 - testy stanowiące pomoc dydaktyczną (wyd. 2),
 - sprawozdanie z konferencji naukowej,
 - 11 różnorodnych prac naukowych opublikowanych przed uzyskaniem stopnia naukowego doktora (w tym pierwsze wydanie wyżej wskazanych testów stanowiących pomoc dydaktyczną),
 - 3 redakcje naukowe z okresu przed uzyskaniem stopnia naukowego doktora.
- Ponadto wskazano na trzy teksty przyjęte do druku.

Zadaniem recenzenta pozostaje zatem dokonanie oceny, czy tak przedstawione osiągnięcie stanowi znaczny wkład autora w rozwój dyscypliny naukowej prawo, jak też czy wykazana aktywność naukowa jest istotna.

3. Ocena rozprawy habilitacyjnej

1. Głównym osiągnięciem naukowym przedstawionym przez Habilitantkę jest monografia *Kazirodztwo. Studium prawnokarne i kryminologiczne*. Zgodzić się należy z Autorką – na co wskazuje w autoreferacie – że nie powstało dotychczas na gruncie prawa polskiego opracowanie przestępstwa kazirodztwa obejmujące obok analizy prawa polskiego również uwagi prawnoporównawcze i praktykę wymiaru sprawiedliwości. Słusznie Autorka zwróciła się nie tylko ku metodzie dogmatycznej, ale podjęła również próbę nakreślenia tła historycznego i prawnoporównawczego. Nieco na wyrost wskazała jednak w autoreferacie, że zastosowana metoda prawnoporównawcza pozwoliła dokonać oceny wzajemnego wpływu systemów prawnych kształtujących się w poszczególnych państwach. Brak bowiem w rozprawie wystarczających analiz dowodzących, czy i w jaki sposób rozwiązania przyjęte w jednym z państw oddziałują na myśl prawną innego kraju, zwłaszcza zaś polską. Oczywiście nie sposób pomijać wpływu na regulacje prawne w okresie odrodzenia polskiej państwowości, gdy twórcy nowych kodeksów mieli możliwość uwzględnienia doskonale im znanego funkcjonowania prawa karnego państw zaborczych i doktryny narosłej w tym zakresie. Pozostaje jednak pytaniem oczekującym na odpowiedź, czy blisko sto lat później możliwe jest zaobserwowanie oddziaływania regulacji innych

państw na polską myśl prawnokarną, w szczególności w odniesieniu do penalizacji przestępstwa kazirodztwa.

W pełni natomiast podzielam pogląd Autorki co do tego, że celowe jest dokonanie zestawienia ustawowego ujęcia przestępstwa kazirodztwa i *ratio legis* jego penalizacji. Zasadnicza trudność w realizacji tego zamierzenia zasadza się jednak na tym, że co do *ratio legis* penalizacji tego przestępstwa od dawna zdania są podzielone, a równocześnie istniały i istnieją kultury, w których relacje seksualne w najbliższej rodzinie uznawane są za motor rozwoju cywilizacji. Słusznie zatem Habilitantka relacjonuje, że dla wyjaśnienia przyczyn penalizacji kazirodztwa obok względów eugenicznych wskazuje się ochronę obyczajności czy ochronę prawidłowego funkcjonowania rodziny i dobrych obyczajów, a niekiedy postrzega się je jako środek rozładowania oburzenia moralnego. Mimo tych wątpliwości Autorka stanowczo opowiada się za utrzymaniem penalizacji kazirodztwa, powołując się na potrzebę ochrony obyczajności ukształtowanej zasadami moralnymi.

Niezwykle ciekawe są oczywiście badania aktowe. Przy uwzględnieniu, że przedmiotem analizy było kilkaset akt spraw, można sądzić, że badania te są co najmniej w wystarczającym stopniu reprezentatywne.

Waga i aktualność podjętej problematyki nie może budzić wątpliwości, choć sam problem penalizacji kazirodztwa towarzyszy ludzkości od wieków. Od zawsze bowiem przedmiotem dyskusji i działalności ustawodawczej było wskazywanie zakresu podmiotowego tego przestępstwa (niekiedy zakaz sięgał siódmego stopnia pokrewieństwa, niekiedy dozwolone były małżeństwa wuja z bratanicą) i grożących za nie sankcji karnych (od sankcji wyłącznie majątkowych, przez wygnanie i pozbawienie wolności, na karze śmierci kończąc).

2. Monografia dzieli się na osiem rozdziałów. W rozdziale I podjęto próbę zdefiniowania pojęcia „kazirodztwo” i dokonania jego klasyfikacji. Fragment ten odnosi się do rozumienia terminu kazirodztwo (łac. *incestum*, niem. *Blutschande*) w różnych językach i naukach, istotnie poszerzając wąski karnoprawny zakres analiz. Dowodzi, choć z pewnością nie jest to konstatacja zaskakująca, że polska terminologia prawnicza nie zawsze zbieżna jest z językiem potocznym, a często nawet nie jest zbieżna ze specjalistyczną terminologią innych nauk i innych porządków prawnych.

Rozdział II *Kazirodztwo jako tabu kulturowe. Teorie odnoszące się do zakazu kazirodztwa* omawia przedstawiane w różnych naukach próby wyjaśnienia przyczyn, dla których kazirodztwo nie jest zachowaniem pożądanym społecznie. Habilitantka, co zrozumiałe, największą wagę przywiązuje do stanowisk prezentowanych w naukach prawnych, które identyfikują *ratio legis* penalizacji kazirodztwa w obszarze względów eugenicznych, ochrony obyczajności i/lub ochrony rodziny.

Rozdział III *Kazirodztwo w prawie wybranych państw. Uwagi prawnoporównawcze* poświęcony został sumarycznemu przedstawieniu regulacji wielu państw europejskich oraz wybranych regulacji państw systemu *common law*, przy czym zamierzeniem Habilitantki było dokonanie klasyfikacji modeli karania kazirodztwa. Wydaje się, że istotnie cenniejsze, choć z pewnością czasochłonne, byłoby wskazanie jakie racje w poszczególnych systemach prawnych warunkują istnienie zakazu kazirodztwa i określenie jego zakresu.

Rozdział IV *Ewolucja prawnokarnego ujęcia kazirodztwa* dotyczy postrzegania tego czynu od czasów antycznych po ustawodawstwo karne XX wieku. Podzielałam w pełni pogląd, że analiza dotycząca zasadności karania tego przestępstwa byłaby ułomna bez uwzględnienia zmienności pojmowania istoty kazirodztwa.

Rozdział V *Ustawowy opis przestępstwa kazirodztwa i związane z tym zagadnienia* na wstępie budzi zastrzeżenia w zakresie swego nazewnictwa. Trudno uznać za poprawny wybieg polegający na rezygnacji z precyzyjnego określenia zakresu treści pomieszczonych w tej jednostce redakcyjnej. Co więcej, poszerzenie zakresu analiz na wymiar kary, w sytuacji, w której kolejny rozdział dotyczy konsekwencji prawnych kazirodztwa wydaje się wyrazem braku konsekwencji. Poza zakresem tytułowego ustawowego opisu przestępstwa kazirodztwa pozostają szczegółowe i ciekawe rozważania dotyczące praktycznych aspektów ścigania i karania kazirodztwa jakimi są problemy zbiegu przepisów ustawy karnej, czynu ciągłego i ciągu przestępstw. Mimo tych uwag polemicznych co do konstrukcji dysertacji nie budzi wątpliwości, że rozdział V – obok rozdziału VII – stanowi centralny punkt rozprawy. Omawia bowiem istotę przestępstwa kazirodztwa w kontekście *ratio* jego penalizacji i prowadzi do wniosku o braku spójności rozwiązań prawnych i ich uzasadnienia. Wywód w tym zakresie jest niezwykle klarowny i przekonujący.

Kolejny, VI rozdział, poświęcony został konsekwencjom kazirodztwa w świetle przepisów innych działów prawa, co oznacza, że Habilitantka omówiwszy w poprzedzającym rozdziale konsekwencje prawnokarne, podjęła rozważania prawnorodzinne, kanoniczne, jak też na gruncie ustawy z dnia 7 stycznia 1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży.

W rozdziale VII *Przestępstwo kazirodztwa w świetle badań empirycznych* zaprezentowano wyniki przeprowadzonych badań aktowych, pozwalające na ustalenie kryminologicznego obrazu kazirodztwa. Przestępstwo to z jednej strony musi być uznane za występujące nieczęsto w praktyce organów ścigania, z drugiej zaś – spotykające się z łagodną sankcją karną (z wyjątkiem przypadków zbiegu z czynami przeciwko wolności seksualnej o tak znacznej społecznej szkodliwości jak zgwałcenie lub pedofilia). Co więcej, ciekawe jest, że w dużej (procentowo) ilości spraw wydawane były decyzje o odmowie wszczęcia lub umorzeniu postępowania przygotowawczego; w tych zaś, w których potwierdziła się zasadność podejrzenia popełnienia przestępstwa kazirodztwa, najczęściej stwierdzano również rozmaite poważne dysfunkcje rodziny. W tym kontekście brakuje mi bardziej czytelnego wskazania na ile przestępstwo kazirodztwa nie pozostające w zbiegu ze zgwałceniem lub seksualnym wykorzystaniem nieletnich, rzeczywiście jest wynikiem uprzednio istniejącej dysfunkcji rodziny. I na ile niezbędne jest, by zakres przeszkody małżeńskiej odpowiadał zakresowi reakcji karnej na kazirodztwo.

Ostatni z rozdziałów – VIII – poświęcony został motywowi kazirodztwa w literaturze i sztuce. Rozważania zawarte w tej części pracy są niezwykle ciekawe, zwłaszcza dla prawnika przyzwyczajonego do żmudnych analiz dogmatycznych, oderwanych od zalet sztuk pięknych. Nie można jednak nie dostrzec, że sytuują się one poza zakresem zasadniczych rozważań dysertacji i nie zostały wykorzystane w ramach wykazania tezy postawionej przez Habilitantkę.

3. Wybór tematu należy uznać za trafny. Kazirodztwo, jak pokazuje analiza praw antycznych i mitów, od zarania dziejów pozostaje problemem budzącym wiele emocji i stanowiącym źródło inspiracji. Brak stałości rozwiązań musi prowadzić do wniosku, że zakaz kazirodztwa nie wynika z natury rzeczy, lecz stanowi wynik przełożenia na przepisy prawne jednego z kulturowych tabu. Najbardziej czytelnie ukazuje się to, gdy uwzględnimy kwalifikowanie jako *incestum* z jednej strony pożycia seksualnego

z westalką w starożytnym Rzymie, z drugiej zaś – pożycia seksualnego z Żydami w faszystowskich Niemczech. Jest zatem *incestum* przekroczeniem tabu seksualnego o szczególnym znaczeniu, choć przyczyny jego penalizacji niełatwo jednoznacznie określić. Można zaryzykować tezę, że właśnie w owej niejednoznaczności wyraża się istota *tabu*, łączącego w sobie świętość i nietykalność zarazem.

4. Przyjęta przez Habilitantkę struktura pracy stosunkowo czytelna, nie jest jednak jedynie możliwą, a nadto nasuwa zastrzeżenia na niektórych szczegółowych poziomach rozważań. Przede wszystkim widoczne jest istotne zachwianie proporcji pomiędzy poszczególnymi rozdziałami. Dość wskazać tytułem przykładu, że objętość rozdziałów I czy VI jest kilka lub kilkanaście razy mniejsza niż dwóch największych (V, VII). Różny jest też stopień szczegółowości podziału tekstu w ramach poszczególnych rozdziałów, choć kompozycja rozprawy habilitacyjnej winna być oparta na ogólnych, pierwotnych kryteriach, porządkujących wywód i czyniących go przejrzystym.

5. Dla porządku dostrzec trzeba, że nie ustrzegła się Habilitantka w dysertacji niezręcznych sformułowań (np. s. 9 „typ procederu”, s. 102 „niecenzuralnych miejsc Starego Testamentu”), nieścisłości stylistycznych, powtórzeń (np. s. 86 i 89, s. 340 i n.) czy literówek (s. 269 „wykonie”, s. 351 „moty”). Ich niewielka liczba pozwala jednak na wniosek co do starannego przygotowania tekstu do druku.

In minus potraktować należy natomiast braki w zakresie dokumentacji bibliograficznej. Przede wszystkim wymienienie w zestawieniu bibliograficznym w pierwszej kolejności wykorzystanej literatury, a następnie orzecznictwa i dopiero aktów prawnych, w pracy prawniczej nie może spotkać się z aprobatą. Podobnie ocenić trzeba pominięcie w wykazie aktów prawnych ustaw karnych państw obcych omawianych w rozdziale III oraz rezygnację z wskazania miejsca publikacji niektórych aktów prawnych. Wydaje się, że nie wykorzystwała Autorka w przeprowadzanej analizie tekstu Izabeli Rogowskiej, *Odpowiedzialność karna za przestępstwo kazirodztwa* (Studia Iuridica Lublinensia 2004, nr 4).

6. Nie ma podstaw, by postawić istotne zastrzeżenia stronie językowej pracy, choć zdarza się nazbyt wartki tok wywodu, utrudniający śledzenie wzajemnych relacji między prezentacją poglądów, ustaleń, a ich oceną lub własnym zdaniem Autorki.

7. Wobec przedstawionej do recenzji rozprawy, podobnie jak w odniesieniu do każdego dzieła naukowego, można podnieść pewne merytoryczne uwagi, wątpliwości *etc.* Co oczywiste, mogą one mieć różny charakter, różną wagę i różny stopień

szczegółowości. Oczywiście jest też, że podniesienie wszelkich uwag i wątpliwości nie jest ani możliwe, ani celowe, ponieważ stanowiłoby w istocie prezentację autorskiej wersji rozprawy habilitacyjnej recenzenta i deprecjonowało wysiłek Autorki. Z tego względu ograniczę się do wskazania, że zasadniczo apróbuję wysiłek Habilitantki nakierowany na dokonanie analizy kształtu penalizacji kazirodztwa w zestawieniu z przedmiotem ochrony. Analiza ta może być pełna tylko wtedy, gdy uwzględni się należycie kontekst historyczny i prawnoporównawczy, jak też prawidłowo zidentyfikuje przedmiot ochrony. Z tego względu, w mojej ocenie, w sposób niewystarczający wykorzystano argumentację historyczną i prawnoporównawczą w tym zakresie. Oczywiście decyzje co do ograniczenia rozważań należy uznać za pozostające pod ochroną suwerenności Autorki, jednakże z pragmatycznego punktu widzenia istotny pożytek pochodzić może przede wszystkim z konstruktywnej krytyki.

8. W ostatniej merytorycznej części rozprawy habilitacyjnej Autorka zestawia wnioski płynące z przeprowadzonej analizy (powtarza je także w autoreferacie). Znaczna ich część stanowi powtórzenie wcześniejszych rozważań.

9. Przedstawione krytyczne uwagi formalne i merytoryczne nie dyskwalifikują przedstawionej do recenzji pracy, lecz stanowią głos w dyskusji naukowej. Reasumując, wyrażam opinię, że monografia *Kazirodztwo. Studium prawnokarne i kryminologiczne* stanowi znaczny wkład w rozwój polskiego prawa karnego. Uzupełnia bowiem istniejącą lukę w zakresie kompleksowego omówienia przestępstwa kazirodztwa, stawia tezy, które mogą stanowić impuls rozwoju dyskusji naukowej i działalności ustawodawczej prowadzącej do precyzyjnego zidentyfikowania *ratio legis* penalizacji kazirodztwa.

4. Ocena pozostałego dorobku naukowego

Stosownie do § 3 i 4 cytowanego rozporządzenia kryteria oceny w zakresie osiągnięć naukowo-badawczych habilitanta obejmują w obszarze nauk społecznych:

1. autorstwo lub współautorstwo publikacji naukowych w czasopismach znajdujących się w bazie Journal Citation Reports (JCR) lub na liście European Reference Index for the Humanities (ERIH);

2. autorstwo lub współautorstwo monografii, publikacji naukowych w czasopismach międzynarodowych lub krajowych innych niż znajdujące się w bazach lub na liście, o których mowa w § 3, dla danego obszaru wiedzy;
3. autorstwo lub współautorstwo odpowiednio dla danego obszaru: opracowań zbiorowych, katalogów zbiorów, dokumentacji prac badawczych, ekspertyz, utworów i dzieł artystycznych;
4. sumaryczny impact factor publikacji naukowych według listy Journal Citation Reports (JCR), zgodnie z rokiem opublikowania;
5. liczbę cytowań publikacji według bazy Web of Science (WoS);
6. indeks Hirscha opublikowanych publikacji według bazy Web of Science (WoS);
7. kierowanie międzynarodowymi lub krajowymi projektami badawczymi lub udział w takich projektach;
8. międzynarodowe lub krajowe nagrody za działalność odpowiednio naukową albo artystyczną;
9. wygłoszenie referatów na międzynarodowych lub krajowych konferencjach tematycznych.

1. Dr Katarzyna Nazar nie jest autorem lub współautorem publikacji naukowych w czasopismach znajdujących się w bazie Journal Citation Reports (JCR) lub na liście European Reference Index for the Humanities (ERIH), z czego jednak nie sposób czynić istotnego zarzutu przedstawicielom nauk prawnych.

2-3. Dr Katarzyna Nazar stopień naukowy doktora uzyskała w 2011 roku. Od tego czasu ogłosiła drukiem 31 pozycji bibliograficznych. Pomijając wydany drukiem doktorat (*Groźba bezprawna w polskim prawie karnym*, Warszawa 2012), jako wynik prac badawczych zwieńczonych nadaniem stopnia doktora, i rozprawę habilitacyjną (*Kazirodztwo. Studium prawnokarne i kryminologiczne*, Lublin 2019) podlegającą odrębnej ocenie, jak też drugie wydanie publikacji stanowiącej pomoc dydaktyczną (*Prawo karne. Testy*, red. T. Bojarski, Warszawa 2012, przygotowanej we współautorstwie z Anetą Michalską-Warias, Aleksandrą Nowosad, Joanną Piórkowską-Flieger), stanowią one 19 artykułów i fragmentów monografii¹ (z czego

¹ 1. *Ustawa o leczeniu niepłodności, w: Pozakodeksowe przestępstwa przeciwko zdrowiu. Komentarz*, red. M. Mozgawa, Warszawa 2017, s. 111-208.

6 we współautorstwie z Markiem Mozgawą, a jeden – z Patrycją Kozłowską-Kalisz), 7 glos², jedną recenzję we współautorstwie z Joanną Piórkowską-Flieger oraz jedno sprawozdanie z konferencji naukowej.

2. *Prawo łowieckie*, w: *Pozakodeksowe przestępstwa przeciwko zasobom przyrody i środowisku*, Komentarz, red. M. Mozgawa, Warszawa 2017, s. 217-273.
3. *Ewolucja ujmowania przestępstw przeciwko wolności w polskich kodeksach karnych*, w: *Teoretyczne i praktyczne problemy współczesnego prawa karnego. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Tadeuszowi Bojarskiemu*, red. A. Michalska-Warias, I. Nowikowski, J. Piórkowska-Flieger, Lublin 2011, s. 469-480.
4. *Doprowadzenie innej osoby do uprawiania prostytucji (art. 203 k.k.)*, w: *Prostytucja*, red. M. Mozgawa, Warszawa 2014, s. 95-118 (współautorstwo P. Kozłowska-Kalisz).
5. *Przestępstwa przeciwko wolności w polskich kodeksach karnych - ewolucja ujmowania i proponowane zmiany*, w: *Idee nowelizacji kodeksu karnego*, red. M. Lubelski, R. Pawlik, A. Strzelec, Kraków 2014, s. 221-237 (współautorstwo M. Mozgawa).
6. *Scope of the concept of a criminal threat in accordance with article 115 § 12 of the criminal code (Zakres pojęcia groźby bezprawnej w rozumieniu art. 115 § 12 k.k.)*, *Ius Novum* 2014, nr 2, s. 36-52 (współautorstwo M. Mozgawa).
7. *Problem usiłowania przy przestępstwie groźby karalnej*, w: *Profesor Marian Cieślak - osoba, dzieło, kontynuacje*, red. W. Cieślak, S. Steinborn, Warszawa 2013, s. 383-392.
8. *Utrwalanie lub rozpowszechnianie wizerunku nagiej osoby - art. 191a k.k. (analiza prawnokarna i praktyka ścigania)*, *Prawo w Działaniu* 2014, nr 19, s. 7-40 (współautorstwo M. Mozgawa).
9. *Ustawowe znamiona przestępstwa groźby karalnej w polskim prawie karnym*, w: *Kriminalnij procesualnij Kodieks Ukrainy 2012 r.: kriminalno-prawowi ta procesualni aspiekti*, Lwów 2013, s. 101-110.
10. *Pojęcie i rodzaje eutanazji*, w: *Eutanazja*, red. M. Mozgawa, Warszawa 2015, s. 13-28.
11. *Mixed punishment - a new construction in Polish criminal law (Kara mieszana – nowa konstrukcja w polskim prawie karnym)*, w: *Materiali VI Miżnarodnoj naukowo-practicznoj konfierencij*, Kijów 2016, s. 263-266.
12. *Analiza ustawowych znamion przestępstwa kazirodztwa*, w: *Kazirodztwo*, red. M. Mozgawa, Warszawa 2016, s. 62-79.
13. *The offence of stalking in Polish criminal law (art 190a § 1 of the Criminal Code) (Przestępstwo stalking w polskim prawie karnym)*, *Yurydychnyj visnyk* 2016, nr 3, s.163-169 (współautorstwo M. Mozgawa).
14. *Crime of coercion (article 191 CC) after amendments of 10 september 2015 (Przestępstwo zmuszania «art. 191 k.k.» po zmianach z 10 września 2015 r.)*, *Ius Novum* 2016, nr 2, s. 44-62 (współautorstwo M. Mozgawa).
15. *Crime of trafficking in gametes or embryos (Przestępstwa związane z nielegalnym obrotem komórkami rozrodczymi i zarodkami)*, *Ius Novum* 2017, nr 4, s. 58-73.
16. *Kilka uwag na temat ustawy o leczeniu niepłodności*, w: *Odpowiedzialność w ochronie zdrowia*, red. E. Kruk, A. Wołoszyn-Cichoćka, M. Zdyb, Warszawa 2018, s. 53-65.
17. *Prawnokarna ocena nękania przed wejściem w życie art. 190a § 1 k.k.*, w: *Stalking*, red. M. Mozgawa, Warszawa 2018, s. 13-38.
18. *The offence of identity theft in the Polish criminal law (article 190A § 2 of the penal code (part one), (Przestępstwo kradzieży tożsamości w polskim prawie karnym «art. 190a § 2 k.k.», część pierwsza)*, *Yurydychnyj visnyk* 2018, nr 4, s. 189-194 (współautorstwo M. Mozgawa).
19. *Current Approach to Self - Defence under the Polish Criminal Code (Aktualne ujęcie obrony koniecznej na gruncie polskiego kodeksu karnego)*, *Naukowyj visnyk* 2018, nr 4, s. 317-326.
- ² 1. *Glosa do wyroku Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 26 czerwca 2012 r., AKA 136/12*, Prokuratura i Prawo 2013, nr 10, s. 187-192.
2. *Glosa do wyroku Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 6 sierpnia 2013 r., II AKA 118/13*, Prokuratura i Prawo 2016, nr 6, s. 175-184.
3. *Glosa do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 12 stycznia 2016 r., IV KK 196/15*, *Palestra* 2016, nr 7-8, s. 176-182.
4. *Glosa do wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 19 lutego 2015 r., II AKA 513/14*, *Prawo w Działaniu* 2015, nr 23, s. 398-404.
5. *Glosa do postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 12 grudnia 2013 r., III KK 417/13*, *Prawo w Działaniu* 2016, nr 26, s. 241-248.

Artykuły naukowe ogłaszane były przede wszystkim w publikacjach zbiorowych (12), a nadto w *Ius Novum* (3), *Prawie w Działaniu* (1) oraz ukraińskich czasopismach naukowych (3), zaś glosy – w *Prokuraturze i Prawie* (3), *Ius Novum* (1), *Prawie w Działaniu* (2) i *Palestrze* (1).

Odnotować należy, że już po złożeniu wniosku habilitacyjnego ukazał się artykuł *Naruszenie miru domowego a wybrane kontratypy*, w: *Naruszenie miru domowego*, red. M. Mozgawa, Warszawa 2019.

Przechodząc do oceny aktywności publikacyjnej, należy wskazać, że podstawowym nurtem badawczym Habilitantki po uzyskaniu stopnia naukowego doktora były nadal zagadnienia związane z groźbą bezprawną (6 z 26 analizowanych prac), co w pewnym tylko stopniu poszerzało zakres ustaleń badawczych lub stanowiło dialog z orzecznictwem sądowym w tym przedmiocie³. Habilitantka systematycznie poszerzała zakres swoich poszukiwań badawczych również na inne przestępstwa przeciwko wolności, którym poświęciła zarówno prace o charakterze ogólnym, zawierające analizę ewolucyjną regulacji prawnych (2 z 26 analizowanych prac)⁴, jak i prace dotyczące poszczególnych przestępstw przeciwko wolności, w szczególności

6. *Glosa do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 29 marca 2017 r., IV KK 413/16*, Prokuratura i Prawo 2018, nr 2, s. 133-151.

7. *Gloss on the Supreme Court ruling of 14 September 2017, I KZP 7/17 (Glosa do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 14 września 2017 r., I KZP 7/17)*, *Ius Novum* 2018, nr 3, s. 194-204.

³ Zob. *Problem usiłowania przy przestępstwie groźby karalnej*, w: *Profesor Marian Cieślak - osoba, dzieło, kontynuacje*, red. W. Cieślak, S. Steinborn, Warszawa 2013, s. 383-392; *Ustawowe znamiona przestępstwa groźby karalnej w polskim prawie karnym*, w: *Kryminalnij procesualnij Kodeks Ukrainy 2012 r.: kryminalno-prawowi ta procesualni aspiki*, Lwów 2013, s. 101-110; *Glosa do wyroku Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 26 czerwca 2012 r., AKA 136/12*, Prokuratura i Prawo 2013, nr 10, s. 187-192; *Scope of the concept of a criminal threat in accordance with article 115 § 12 of the criminal code (Zakres pojęcia groźby bezprawnej w rozumieniu art. 115 § 12 k.k.)*, *Ius Novum* 2014, nr 2, s. 36-52 (współautorstwo M. Mozgawa); *Glosa do wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 19 lutego 2015 r., II AKA 513/14*, *Prawo w Działaniu* 2015, nr 23, s. 398-404; *Gloss on the Supreme Court ruling of 14 September 2017, I KZP 7/17 (Glosa do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 14 września 2017 r., I KZP 7/17)*, *Ius Novum* 2018, nr 3, s. 194-204.

⁴ *Ewolucja ujmowania przestępstw przeciwko wolności w polskich kodeksach karnych*, w: *Teoretyczne i praktyczne problemy współczesnego prawa karnego. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Tadeuszowi Bojarskiemu*, red. A. Michalska-Warias, I. Nowikowski, J. Piórkowska-Flieger, Lublin 2011, s. 469-480; *Przestępstwa przeciwko wolności w polskich kodeksach karnych - ewolucja ujmowania i proponowane zmiany*, w: *Idee nowelizacji kodeksu karnego*, red. M. Lubelski, R. Pawlik, A. Strzelec, Kraków 2014, s. 221-237 (współautorstwo M. Mozgawa).

uporczywego nękania i kradzieży tożsamości⁵, zmuszania⁶, utrwalania lub upowszechniania wizerunku nagiej osoby⁷ (łącznie 8 z 26 analizowanych prac). Również praca spoza wykazu prac opublikowanych w dacie składania wniosku habilitacyjnego dotyczyła przestępstwa przeciwko wolności – naruszenia miru domowego⁸.

Nowy nurt w badaniach Habilitantki otworzyło wejście w życie ustawy z dnia 25 czerwca 2015 r. o leczeniu niepłodności, które skłoniło ją do przedstawienia uwag ogólnych dotyczących ustawy oraz prowadzenia analiz w zakresie przepisów prawnych w niej zawartych (3 z 26 analizowanych prac)⁹. W jednostkowych publikacjach Habilitantka kierowała swoją uwagę również ku innym zagadnieniom

⁵ *The offence of stalking in Polish criminal law (art 190a § 1 of the Criminal Code) (Przestępstwo stalkingu w polskim prawie karnym)*, Yurydychnyj visnyk 2016, nr 3, s.163-169 (współautorstwo M. Mozgawa); *Glosa do postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 12 grudnia 2013 r., III KK 417/13*, Prawo w Działaniu 2016, nr 26, s. 241-248; *Glosa do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 12 stycznia 2016r., IV KK 196/15*, Palestra 2016, nr 7-8, s. 176-182; *Prawnokarna ocena nękania przed wejściem w życie art. 190a § 1 k.k. w: Stalking*, red. M. Mozgawa, Warszawa 2018, s. 13-38; *Glosa do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 29 marca 2017r., IV KK 413/16*, Prokuratura i Prawo 2018, nr 2, s. 133-151; *The offence of identity theft in the Polish criminal law (article 190A § 2 of the penal code (part one), (Przestępstwo kradzieży tożsamości w polskim prawie karnym «art. 190a § 2 k.k.», część pierwsza)*, Yurydychnyj visnyk 2018, nr 4, s. 189-194 (współautorstwo M. Mozgawa).

⁶ *Crime of coercion (article 191 CC) after amendments of 10 september 2015 (Przestępstwo zmuszania «art. 191 k.k.» po zmianach z 10 września 2015 r.)*, Ius Novum 2016, nr 2, s. 44-62 (współautorstwo M. Mozgawa).

⁷ *Utrwalanie lub rozpowszechnianie wizerunku nagiej osoby - art. 191a k.k. (analiza prawna i praktyka ścigania)*, Prawo w Działaniu 2014, nr 19, s. 7-40 (współautorstwo M. Mozgawa).

⁸ *Naruszenie miru domowego a wybrane kontratytypy*, w: *Naruszenie miru domowego*, red. M. Mozgawa, Warszawa 2019.

⁹ *Crime of trafficking in gametes or embryos (Przestępstwa związane z nielegalnym obrotem komórkami rozrodczymi i zarodkami)*, Ius Novum 2017, nr 4, s. 58-73; *Ustawa o leczeniu niepłodności, w: Pozakodeksowe przestępstwa przeciwko zdrowiu. Komentarz*, red. M. Mozgawa, Warszawa 2017, s. 111-208; *Kilka uwag na temat ustawy o leczeniu niepłodności*, w: *Odpowiedzialność w ochronie zdrowia*, red. E. Kruk, A. Wołoszyn-Cichoćka, M. Zdyb, Warszawa 2018, s. 53-65.

polskiego prawa karnego: przestępstwu eutanazji¹⁰, przestępstwom łowieckim¹¹, karze mieszanej¹² i obronie koniecznej¹³ (4 z 26 analizowanych prac).

Ostatecznie zwróciła się Habilitantka ku analizie przestępstw przewidzianych w rozdziale XXV Kodeksu karnego skierowanym przeciwko wolności seksualnej i obyczajności. Wydanie rozprawy habilitacyjnej poprzedziło opublikowanie artykułów poświęconych zagadnieniom prostytucji¹⁴ i kazirodztwu¹⁵ (2 z 26 analizowanych prac).

Podsumowując, należy stwierdzić, że w dorobku publikacyjnym Pani dr Katarzyny Nazar zgromadzonym po uzyskaniu stopnia naukowego doktora – poza zagadnieniami kazirodztwa przedstawionymi ostatecznie w rozprawie habilitacyjnej – wyraźnie widoczny jest tylko jeden nurt badawczy związany z przestępstwami przeciwko wolności, w szczególności przejawiający się w kontynuowaniu ogłaszania tekstów dotyczących groźby bezprawnej oraz poszerzaniu analizy przestępstwa penalizowanego w art. 191a § 1 K.k. Dowodzi tego opublikowanie 16 z 26 analizowanych prac właśnie w obrębie tematyki związanej z przestępstwami przeciwko wolności. Wydaje się, że można obserwować narodziny kolejnego nurtu badawczego odnoszącego się do regulacji karnych przewidzianych przez ustawę o leczeniu niepłodności. Pozostałe prace, choć oczywiście ciekawe i wartościowe, odzwierciedlają wolę Habilitantki rozwiązywania mniej lub bardziej szczegółowych i wyodrębnionych problemów.

Sumaryczna ocena dorobku naukowego – obejmująca prace opublikowane po uzyskaniu stopnia naukowego doktora, z uwzględnieniem współautorstwa – nie jawi się jako wystarczająca w postępowaniu mającym za przedmiot nadanie stopnia

¹⁰ *Pojęcie i rodzaje eutanazji*, w: *Eutanazja*, red. M. Mozgawa, Warszawa 2015, s. 13-28; *Glosa do wyroku Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 6 sierpnia 2013 r., II AKa 118/13*, Prokuratura i Prawo 2016, nr 6, s. 175-184.

¹¹ *Prawo łowieckie*, w: *Pozakodeksowe przestępstwa przeciwko zasobom przyrody i środowisku*, Komentarz, red. M. Mozgawa, Warszawa 2017, s. 217-273.

¹² *Mixed punishment - a new construction in Polish criminal law (Kara mieszana – nowa konstrukcja w polskim prawie karnym)*, w: *Materiali VI Miżnarodnoj naukowo-practicznoj konfierencij*, Kijów 2016, s. 263-266.

¹³ *Current Approach to Self - Defence under the Polish Criminal Code (Aktualne ujęcie obrony koniecznej na gruncie polskiego kodeksu karnego)*, Naukowyj visnyk 2018, nr 4, s. 317-326.

¹⁴ *Doprowadzenie innej osoby do uprawiania prostytucji (art. 203 k.k.)*, w: *Prostytucja*, red. M. Mozgawa, Warszawa 2014, s. 95-118 (współautorstwo P. Kozłowska-Kalisz).

¹⁵ *Analiza ustawowych znamion przestępstwa kazirodztwa*, w: *Kazirodztwo*, red. M. Mozgawa, Warszawa 2016, s. 62-79.

naukowego doktora habilitowanego. Dorobek ten nie jest zbyt obszerny ilościowo ani objętościowo, zaś ponad 25% publikacji to publikacje współautorskie (7 z 26 artykułów i glos). Nie umniejszając walorów naukowych przedstawionych prac, szczególności rozważań i nakładu pracy włożonego w ich przygotowanie, nie sposób nie dostrzec, że Habilitantka niezwykle mocno skupiła się na analizie jednej grupy przestępstw. Odbiło się to oczywiście kosztem poszukiwania innych interesujących pól naukowej eksploatacji, których wielości w przypadku kandydata do stopnia doktora habilitowanego należy oczekiwać. Nie można również nie zauważyć, że ze szkodą dla szerszego dostępu publiczności Autorka preferowała ogłaszanie swoich tekstów w publikacjach zbiorowych. Wśród polskich czasopism prawniczych jedynie pięć z nich miało okazję publikowania prac Habilitantki.

4. W dostarczonych mi materiałach brak informacji co do sumarycznego IF publikacji naukowych według listy Journal Citation Reports (JCR), zgodnie z rokiem opublikowania.

5-6. W dostarczonych mi materiałach brak informacji co do liczby cytowań publikacji według bazy Web of Science (WoS), jak też indeksu Hirscha opublikowanych publikacji według bazy Web of Science (WoS).

7. W dostarczonych mi materiałach znajduje się informacja co do tego, że Habilitantka nie kierowała międzynarodowymi lub krajowymi projektami badawczymi ani nie brała udziału w takich projektach.

8. Habilitantka otrzymała nagrodę indywidualną III stopnia Rektora UMCS za książkę *Groźba bezprawna w polskim prawie karnym*.

9. Dr Katarzyna Nazar aktywnie uczestniczy w życiu naukowym. Po uzyskaniu stopnia naukowego doktora uczestniczyła w 23 konferencjach naukowych, przy czym w trakcie 10 z nich wygłosiła referaty. Co najmniej siedem wystąpień konferencyjnych – zapewne po ich poszerzeniu - zostało opublikowanych (omówione powyżej); dotyczyły one groźby bezprawnej, ewolucji przestępstw przeciwko wolności, przestępstwa doprowadzenia innej osoby do uprawiania prostytucji, eutanazji, znamion kazirodztwa, przestępstwa zgwałcenia, przestępstwa nękania oraz naruszenia miru domowego.

5. Ocena dorobku dydaktycznego, popularyzatorskiego oraz współpracy międzynarodowej

Stosownie do § 5 rozporządzenia kryteria oceny w zakresie dorobku dydaktycznego i popularyzatorskiego oraz współpracy międzynarodowej habilitanta obejmują:

1) uczestnictwo w programach europejskich i innych programach międzynarodowych lub krajowych;

2) udział w międzynarodowych lub krajowych konferencjach naukowych lub udział w komitetach organizacyjnych tych konferencji;

3) otrzymane nagrody i wyróżnienia;

4) udział w konsorcjach i sieciach badawczych;

5) kierowanie projektami realizowanymi we współpracy z naukowcami z innych ośrodków polskich i zagranicznych, a w przypadku badań stosowanych we współpracy z przedsiębiorcami;

6) udział w komitetach redakcyjnych i radach naukowych czasopism;

7) członkostwo w międzynarodowych lub krajowych organizacjach i towarzystwach naukowych;

8) osiągnięcia dydaktyczne i w zakresie popularyzacji nauki lub sztuki;

9) opiekę naukową nad studentami i lekarzami w toku specjalizacji;

10) opiekę naukową nad doktorantami w charakterze opiekuna naukowego lub promotora pomocniczego, z podaniem tytułów rozpraw doktorskich;

11) staże w zagranicznych lub krajowych ośrodkach naukowych lub akademickich;

12) wykonanie ekspertyz lub innych opracowań na zamówienie organów władzy publicznej, samorządu terytorialnego, podmiotów realizujących zadania publiczne lub przedsiębiorców;

13) udział w zespołach eksperckich i konkursowych;

14) recenzowanie projektów międzynarodowych lub krajowych oraz publikacji w czasopiśmie międzynarodowych i krajowych.

1. Habilitantka wskazuje na brak uczestnictwa w programach europejskich i innych programach międzynarodowych lub krajowych.

2. Habilitantka wykazała - po uzyskaniu stopnia naukowego doktora - udział w 23 konferencjach naukowych i 7 komitetach organizacyjnych konferencji naukowych.

3-5. W dostarczonych mi materiałach brak informacji o otrzymaniu przez Habilitantkę nagród i wyróżnień; o udziale w konsorcjach i sieciach badawczych; o kierowaniu projektami realizowanymi we współpracy z naukowcami z innych ośrodków polskich i zagranicznych, a w przypadku badań stosowanych we współpracy z przedsiębiorcami.

6. W dostarczonych mi materiałach brak informacji o udziale Habilitantki w komitetach redakcyjnych i radach naukowych czasopism.

7. W dostarczonych mi materiałach brak informacji o członkostwie Habilitantki w międzynarodowych lub krajowych organizacjach i towarzystwach naukowych.

8-10. Dr Katarzyna Nazar, pozostając pracownikiem UMCS, prowadzi zajęcia z prawa karnego, prawa wykroczeń, prawa karnego skarbowego, kryminologii (wykłady, ćwiczenia), zaś w przeszłości prowadziła także wykłady z etyki i odpowiedzialności dyscyplinarnej studentów. W ramach zajęć seminaryjnych pozostawała opiekunem około 30 prac licencjackich, przygotowała też recenzje około 20 tego rodzaju prac. Uczestniczy w przewodzie doktorskim w charakterze promotora pomocniczego.

11. Habilitantka po uzyskaniu stopnia naukowego doktora odbyła w dniach 21-27 października 2014 r. staż dydaktyczny w Lwowskim Państwowym Uniwersytecie Spraw Wewnętrznych (przeprowadziła 15 godzin wykładów).

12. Dr Katarzyna Nazar wraz z prof. Markiem Mozgawą w ramach prac Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości przygotowała raport *Utrwalanie lub rozpowszechnianie wizerunku nagiej osoby - art. 191a k.k. (analiza prawnokarna i praktyka ścigania)*, który został ujęty w ramach omawianych publikacji naukowych Habilitantki.

13-14. W dostarczonych mi materiałach brak informacji o udziale w zespołach eksperckich i konkursowych oraz recenzowaniu projektów międzynarodowych lub krajowych.

Reasumując, ocena dorobku dydaktycznego i aktywności konferencyjnej Pani Doktor Katarzyny Nazar jest pozytywna. Niewystarczający jest natomiast zakres aktywności popularyzatorskiej, wydawniczej (w zakresie udziału w redakcjach i komitetach redakcyjnych) i organizacyjno-naukowej (w zakresie udziału w programach europejskich, organizacjach i towarzystwach naukowych itd.).

6. Wnioski końcowe

W całościowej ocenie, doceniając w pełni zaangażowanie dydaktyczne i konferencyjne, uwzględniając zakres podjętych prac badawczych i ich wartość, wyrażam opinię, że:

- osiągnięcie naukowe dr Katarzyny Nazar *Kazirodztwo. Studium prawnokarne i kryminologiczne* stanowi znaczny wkład w rozwój nauki prawa,

- nie wykazała się Ona, po uzyskaniu stopnia naukowego doktora, istotną aktywnością naukową w rozumieniu art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki.

Przedstawiony do oceny dorobek dr Katarzyny Nazar jest wartościowy, jednakże uwzględniając wybór pól badawczych, jak też liczbę publikacji samodzielnych i współautorskich wniosek o nadanie stopnia naukowego doktora habilitowanego uznać trzeba za przedwczesny. W związku z powyższym nie rekomenduję komisji habilitacyjnej wyrażenia pozytywnej opinii w sprawie nadania dr Katarzynie Nazar stopnia naukowego doktora habilitowanego nauk prawnych.

Joanna Hbztal - Łonecka

Lublin, dnia 7 października 2019 roku.

